

videofilmler, flesh yad, kórgizbeli qurallar, grafikler diagrammalar, sızılma sxemalardan paydalanıp barıw;

✓ tálimniń didaktikalıq quralları: basqarıw múmkinshiligine iye bolǵan oqıw-metodikalıq qóllanbalar, uyretiwshı, qadaǵalawshı elektron tálim resursları, elektron oqıw-metodikalıq kompleksler, metodikalıq kórsetpeler hám elektron oqıw modullerinen shınıǵıw dawamında paydalanıw;

✓ tálim procesine kirip kiyatırǵan jańa tálim quralların tez ózlestirip, pedagogikalıq iskerlikti rawajlandırıwda qóllaw hám basqada qosımshalardı qalıplestirip barıw zárúr.

Biz bolajaq oqıtıwshılardı kásiplik tayarlawda didaktikalıq múmkinshiligin metodikalıq sistemani zaman talapları dárejesinde rawajlandırıp barıwdı uyretip barıw, metodikalıq sistema elementleri arasındagı ajıralmaslıq hám úzliksizlikniń támiyinleniwiniń nátiyjede hár bir bolajaq oqıtıwshınıń kásiplik iskerligin ámelge asırıw procesinde óz metodikalıq sistemasın jaratıwına erisiwiniń támiyinlewimiz kerek.

Juwmaqlap aytatúǵın bolsaq, Web-texnologiyalardıń integraciyasında bolajaq oqıtıwshını kásiplik tayarlawdıń didaktikalıq múmkinshilikleri metodikalıq sistemani jetilistiriw arqalı támiyinlenedi.

Ádebiyatlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-2026 yillarga mo'ljallangan «Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida» 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-son Farmoni.

2. Иноятлов У.И. Теоретические и организационно-методические основы управления контролем качества образования в профессиональном колледже. Дисс. ... докт. пед. Наук. –Т.: 2003. –С. 327.

3. Muslimov N.A. Kasb ta'limi o'qituvchisini kasbiy shakllantirishning nazariy-metodik asoslari: Ped.fan.dokdis. – T.: TDPU, 2007. 361-b.

4. Otepbergenov J.S. Axborot ta'lim muhiti sharoitida talabalarda kognitiv kompetentlikni rivojlantirish texnologiyasi. Diss. dok (PhD). –T.: 2020. 54-b.

5. Mambetniyazov M.T. "Bo'lajak informatika o'qituvchilarini tayyorlash tizimini Web-texnologiyalardan foydalanish asosida takomillashtirish" O'zbekiston Respublikasi Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligi, Qarshi davlat universiteti, «Matematik fizika va matematik modellashtirishning zamonaviy muammolari» Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman materiallari to'plami 3-4 dekabr' 2021, 295-297-b.

6. Mambetniyazov M.T. USE of web 2.0 technologies in organizing the independent learning process. // Theoretical & Applied Science, №08 (88) 2020, Philadelphia, USA, 36-38.

7. Mambetniyazov M.T. Web-texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish metodikasi: Avtoref. diss. P.f.d. – T.: TDPU, 2023. 42-b.

REZYUME. Maqolada veb-texnologiyalar asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishning didaktik vositalari, ushbu yo'nalishdagi vazifalar va muammolar o'z natijalarini topdi.

РЕЗЮМЕ. В статье нашли свои результаты дидактические средства развития профессиональной подготовки будущих учителей на основе Web-технологий, задачи и проблемы, над которыми предстоит работать в этой области.

SUMMARY. The didactic possibilities of providing professional training of future teachers on the basis of Web-technologies, the work and problems that need to be worked on in this direction are expressed in the article.

O'SMIRLARDA TASHABBUSKORLIK FAZILATLARINI SHAKLLANTIRISHNI ORGANISHGA YONDASHUVLAR TAHLILI

Sh.Mambetyarov – assistant oqituvchi

Aiynivoz nomidaqi Nukus davlat pedagoqika instituti

Tayanch so'zlar: tashabbuskorlik, eksperimental, intellektual, Liderlik, rahbarlik, o'smir, integratsiyalash, hissiy rahbar, individual.

Ключевые слова: инициатива, экспериментальный, интеллектуальный, лидерство, руководство, подросток, интеграция, эмоциональный лидер, личность.

Key words: initiative, experimental, intellectual, Leadership, guidance, adolescent, integration, emotional leader, individual.

Zamonaviy jamivatda muvaffaqiyat ko'p jihatdan raqobatli muhitda ishlash qobiliyatiga bog'liq bo'ladi: sodir bo'layotgan o'zgarishlarga tezda javob berish, ma'lumotlarni tahlil qilish va unga asoslanib, voqealarning kelajakdagi rivojlanishini bashorat qilish, tegishli qarorlar qabul qilish va ularga muvofiq harakat qilish. Shuning uchun maktabgacha yoshdan boshlab ijtimoiv faollik, maqsadlilik, irodaviy fazilatlarini rivojlantirishni, bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirishga alohida e'tibor berish kerak. Shunday qilib, E.A.Arkin tashabbuskorlik muammosi bolalar jamoasini o'rganishda asosiy muammolardan biri sifatida tan olinishi kerakligini ta'kidladi. Bolalarning obro'si va ularning tengdoshlariga ta'sir kuchi ko'pincha kattalarning ta'siridan ustun keladi. Masalan, unchalik avtoritar bo'lmagan va sinfdoshlarining qo'llab-quvvatlashidan bahramand bo'lmagan talabaga jamoaning rasman saylangan rahbari sifatida harakat qilishiga imkon berishning hojati yo'q. A.S.Makarenko, V.A.Suxomlinskiy va boshqa o'qituvchilar obro'li va hurmatli maktab o'quvchilarini jamoaning o'zini o'zi boshqarish organlariga kiritish kerakligini alohida ta'kidladilar. Rahbar – bu guruhning qolgan barcha a'zolari o'z manfaatlariga daxldor bo'lgan ma'suliyatli qarorlar qabul qilish huquqini tan oladigan va butun guruh faoliyatining yo'nalishi va xarakterini belgilaydigan shaxs. Shunday qilib, yetakchi eng obro'li shaxs bo'lib, birgalikdagi faoliyatni tashkil etishda va guruhdagi munosabatlarni tartibga solishda muhim rol o'ynaydi. Guruhning barcha faoliyatini rasman tashkil etuvchi va

boshqaradigan rahbardan farqli o'laroq, yetakchi - guruhda hukmronlik, bo'ysunish nuqtavi nazaridan vujudga keladigan boshqa psixologik munosabatlar natijasida ham o'z-o'zidan paydo bo'ladi. Rahbar guruhning rasmiy rahbari bo'lishi yoki bo'lmashligi mumkin. Tashabbuskorlikni guruh hodisasi sifatida ko'rib chiqish kerak: liderni yolg'iz tasavvur qilib bo'lmaydi, u doimo guruh tuzilishining elementi sifatida ishlaydi. Tashabbuskorlik, fenomeni juda ziddiyatli bo'lishi mumkin: liderning davolari va guruhning boshqa a'zolarining uning yetakchi ro'lini qabul qilishga tayyorligi o'lchovi mos kelmasligi mumkin. Rahbarning guruhga ta'sirining o'lchovi ham doimiy qiymat emas: ba'zi sharoitlarda tashabbuskorlik imkoniyatlari ortishi mumkin, boshqalarida esa, aksincha, kamayishi mumkin.

Chet el psixologiyasida tashabbuskorlikning juda ko'p, turli xil nazariyalari mavjud bo'lib, ulardan eng mashhurlari xususiyatlar nazariyasi va tashabbuskorlikning situatsion nazariyasidir. Xususiyatlar nazariyasiga ko'ra, har qanday shaxs emas, balki ma'lum shaxsiy fazilatlar, psixologik xususiyatlar majmuvi yoki majmuvi ega bo'lgan shaxs yetakchi bo'lishi mumkin. Vaziyat nazariyasi tashabbuskorlik vaziyatning mahsuli ekanligini ko'rsatadi. Turli xil o'ziga xos vaziyatlarda guruhning alohida a'zolari, hech bo'lmaganda, bitta fazilatda boshqalardan ustun turadilar, ammo bu xususiyat bu vaziyatda zarur bo'lganligi sababli, unga ega bo'lgan shaxs yetakchiga aylanadi [2:66]. Ushbu yondashuvlarning asosiy nuqsoni tashabbuskorlik - ijtimoiv-psixologik hodisa sifatida shaxsning o'zaro munosabatlari va obyektiv faoliyatning ijtimoiv holatlari

natijasida ham paydo bo'lishiga yetarlicha baho bermaslikdadir. Boshlanish nuqtasini nafaqat vaziyatlar, balki guruhning muayyan a'zolari ushbu muammolarni hal qilish uchun uni tashkil qilish qobiliyatini namoyish eta oladigan guruh faoliyatining o'ziga xos vazifalarini olishi kerak. Rahbarning eng muhim xususiyati, ehtimol, guruh a'zolarining tanlanganligi bilan bog'liq bo'lib, uni psixologik o'rganishga to'g'ri keladigan ba'zi xususiyatlari hamma orasida ajratib turadi. Ushbu tanlovning asosi nima? Bu yerda hamma narsa guruhning rivojlanish darajasiga bog'liq ekanligi eksperimental tarzda isbotlangan. Rivojlanish darajasi bo'yicha guruh qanchalik yuqori bo'lsa, undagi shaxslararo munosabatlar qo'shma ijtimoiy tayinlangan faoliyat mazmuni va qadriyatlar bilan qanchalik ko'p vositachilik qilsa, guruhda yetakchining paydo bo'lishi va barqarorlashishi ehtimoli shunchalik yuqori bo'ladi. Aslini olganda, rahbar guruh uchun eng mos shaxs bo'lib, uning faoliyati samaradorligiga ta'sir qiluvchi shaxslararo munosabatlarning o'rtasida a'zolari bo'lgan guruh uchun ma'lum bir umumiydir. Agar jamoadagi shaxsning psixologik xususiyatlarini yodda tutadigan bo'lsak, unda guruh murojaat qiladigan rahbarning qadriyat yo'nalishlari so'zning keng ma'nosida demokratiya va insonparvarlik bilan sug'orilgan progressivlik bilan ajralib turadi. Rahbarga rasmiy vakolat berilganmi yoki yo'qmi, baribir guruh unga hokimiyat atributlarini beradi, ya'ni birgalikdagi faoliyatning muhim holatlarini baholash, shuningdek, butun guruh uchun hal qiluvchi qarorlar qabul qilish huquqini oladi.

A.S.Zalujniy bolalar o'rtasidagi munosabatlarni o'rganar ekan, liderlar tipologiyasini aniqladi, ularni vaziyatli (rahbar - intellektual, yetakchi - tashkilotchi, hissiy rahbar) va doimiyga ajratdi. U ba'zi o'smirlarning "tabiatan" tashabbuskorlikka qodir emasligiga rozi emas - yetakchi bo'lishi mumkin va haqiqatda, tegishli sharoitlarda deyarli har bir bolada sodir bo'ladi: hozir biri, kevin boshqasi va hokazo. Guruh hayotining turli holatlarida tashabbuskorlik fenomeniga yondashuvlar yig'indisini hisobga olgan holda, guruhning alohida a'zolari kamida bitta sifat jihatidan boshqalardan ustun turadilar. Lekin, aynan mana shu fazilat bu vaziyatda zarur bo'lib chiqqani uchun unga ega bo'lgan kishi yetakchiga aylanadi [3:133]. Psixologik va pedagogik adabiyotlarda turli yosh bosqichlarida shaxsning tashabbuskorlik salohiyatini rivojlantirish yo'llari masalasi ko'rib chiqiladi. Ikki nuqtaviy nazar mavjud. Birinchisi, rahbar tug'ilishi kerak, ta'lim va tarbiya hech qanday rol o'ynamaydi, deb taxmin qiladi. Ikkinchi nuqtaviy nazar shundan iboratki, tug'ma qobiliyatlarga turmush sharoiti va ta'lim ham ta'sir qiladi. U yoki bu odamda tug'ilishdan boshlab qanday tabiiy moyillik bo'lishidan qat'iy nazar, ularni faqat faoliyatda ma'lum qobiliyatlar asosida shakllantirish mumkin. Shuning uchun bolada yangi shaxsiy xususiyatni shakllantirish uchun avvalo shunday vaziyatni yaratish kerakki, bunda bola birinchi navbatda ushbu xususiyatga mos keladigan ruhiy holatni boshdan kechiradi, kevin esa bu holatni mustahkamlaydi, uni barqaror shaxs xususiyatiga aylantiradi. O'smirlar qanday vaziyatda o'zlariga e'tibor qaratish, boshqalar orasida e'tiborga sazovor bo'lish uchun eng kichik bahonadan foydalanadilar. Ularni, masalan, yordam ko'rsatish va olish, ma'lumot almashish imkoniyatini bilish orqali tashabbuskorlikka undash mumkin. Tashabbuskorlik motivatsiyasini shakllantirish uchun yetakchini aniqlash kerak bo'lgan guruh tarkibi katta ahamiyatga ega. Bunga alohida e'tibor berish juda muhim: a) Guruhni tanlashda o'smirlarning bir-biri bilan ishlash istagini hisobga olish kerak, lekin bolalarning birgalikda ishlash istagidan tashqari, bolalar qanday maqsadlarga intilishi mumkinligini ham hisobga olish kerak; b) Guruhni tanlashda ularning imkoniyatlari va bu haqidagi fikrlari nisbatini hisobga olish kerak. Bolalar birlashgan guruhlardagi o'zaro ta'sir va ularning qobili-

yatlaridagi farqni bilish; v) Guruhni tanlashda shaxsning individual xususiyatlarini ham hisobga olish kerak: ularning bilim darajasi, ish surati, qiziqishlari [4:76].

Tashabbuskorlik motivatsiyasini shakllantirish uchun yetakchining guruh ishida qanday o'rin egallashi katta ahamiyatga ega. Liderlik fazilatlarini dastlab oilada, maktabda shakllanadi va tarbiyalanadi. Bu bolaning yetakchi shaxsini shakllantirishda oila va maktabning tarbiyaviy salohiyatini o'rganish muammosini dolzarblashtiradi, chunki oila va maktab o'smirda tashabbuskorlik fazilatlarini tarbiyalashdan manfaatdor va buni amalga oshirishga qodir institutlar. Bolalarni hayotda o'z o'rnini egallash va muvaffaqiyatga erishish istagida tarbiyalash kerak. O'qituvchilar va ota-onalarning asosiy vazifasi - o'smir bilan birgalikdagi faoliyatning maxsus mavdonini yaratish, u bilan konstruktiv munosabatlar, umumiy maqsad bilan birlashtirilgan munosabatlar.

Zamonaviy o'qituvchilar va ota-onalar ta'limning falsafiv formulasini o'zlashtirgan holda, bugungi kunda bolaning subyektiv dunyosining aurasida ishlashlari kerak: o'zaro tushunish va o'zaro ta'sir. Bunday ishning natijasi o'smirlarning kelajakdagi muvaffaqiyati bo'ladi. Liderlik fazilatlarini tarbiyalashda ijodiy yondashuv juda muhimdir. Bir xil xarakterli xususiyat turli yo'llar bilan tushunilishi mumkin va hatto yetakchining psixologik rivojlanishining turli davrlarida o'ziga nisbatan qutbli qarama-qarshi munosabatni keltirib chiqarishi mumkin. Shuni ta'kidlash kerakki, lider guruh faoliyatini integratsiyalash mexanizmlaridan biri bo'lib, shaxs yoki ijtimoiy guruhning bir qismi bo'lib yetakchi rolini o'ynaydi, ya'ni butun guruhning harakatlarini birlashtiradi, boshqaradi, uning harakatlarini kutadi, qabul qiladi va qo'llab-quvvatlaydi. Rahbarlik - bu ijtimoiy jarayonlarning natijasi bo'lib, rahbar o'zini topadigan ijtimoiy vaziyatga ta'sir qiladi. Ushbu yondashuv guruh va rahbar o'rtasidagi munosabatlarni aniqlashga asoslangan. Zamonaviy olimlar muayyan vaziyatlarga qaysi xulq-atvor uslublari va shaxsiy fazilatlar mos kelishini aniqlashga harakat qilmoqdalar. Ularning tadqiqotlari natijalari shuni ko'rsatadiki, turli vaziyatlar turli xil tashkiliy tuzilmalarni talab qilganidek, muayyan vaziyatning tabiatiga qarab tashabbuskorlikning turli usullarini tanlash kerak. Demak, yetakchi-rahbar turli vaziyatlarda o'zini har xil vaziyatda mos tuta olishi kerak. Shunday qilib, inson faoliyatining asosiy drayveri ehtivojdir, shuning uchun bolaning tashabbuskorlik salohiyatini rivojlantirish uchun bolalar faolligining namoyon bo'lishini talab qiladigan shart-sharoitlarni yaratish kerak. Tashabbuskorlik fazilatlarini rivojlantirish uchun turkii sport yoki intellektual (jamoeviy yoki individual) o'yinlar - musobaqalar bo'lishi mumkin, ular epchillik, aniqlik, harakat tezligi yoki ma'lumotni vodlash va takrorlashning aniqligi va tezligini talab qiladi. Siz eng boshlang'ich o'yinlardan boshlashingiz kerak, ota-onalar va o'qituvchilarning asosiy maqsadi bolada o'z kuchiga ishonish tuyg'usini rivojlantirish bo'lishi kerak: "Men o'zim!", "Men buni qila olaman!", "Men qila olaman!". Kattalar bolaning eng kichik muvaffaqiyatli harakatlarini payqashlari va ularni chin dildan ma'qullashlari kerak. Shaxsiy rivojlanishda muvaffaqiyatning roli juda katta. Churkovaning fikricha, "muvaffaqiyat tajribasi o'zingni, o'zingning qobiliyatsizligingni, nodonligingni, tajribasizligingni yengishga muvaffaq bo'lganda keladi" [5:68]. Bolaning shaxsiyati muvaffaqiyatga erishayotganga o'xshaydi, muvaffaqiyatsizlik esa uning ikkinchi darajali ahamiyatini anglab, uni toraytiradi, yaqinlashtiradi. Yu.E.Lukyanov shunday deb vozadi: "Muvaffaqiyat bolani ilhomlantiradi, uning tashabbuskorligini, o'ziga ishonchini rivojlantirishga hissa qo'shadi, keyinchalik o'ziga ishonadigan kurashchi xarakterini shakllantirishni ta'minlaydi". Shunday qilib, tashabbuskorlik fazilatlarini tarbiyalash siri bolalarning

muvaffaqiyati, ularning o'sishi va oldinga harakatlanishini his qilishlaridadir.

O'qituvchilar va ota-onalar bolani maqtash, uni qo'llab-quvvatlash uchun barcha imkoniyatlarni topishlari kerak - bu muvaffaqiyatni ta'minlashning birinchi shartidir. Bolalar g'olib rolda bo'lishni yaxshi ko'radilar. Ammo qiyinchiliklar va muvaffaqiyatsizliklarga duch kelganda, ular umidsizlik va qo'rquvning salbiy his-tuvg'ularini boshdan kechirishlari mumkin, shuning uchun bolalar bilan "Bugun mag'lub, ertaga g'olib" mavzusida suhbat o'tkazish va shunday xulosaga kelish kerak: "Mag'lubiyatga uchramasdan g'alaba qozonib bo'lmaydi! Salbiy natija ham natijadir". Siz o'smirlarga darhol mashhur bo'lmagan, lekin birinchi marta umidsizlikning achchiqligini boshdan kechirgan bir nechta mashhur odamlar haqida aytib berishingiz mumkin. E.Erikson tadqiqotlariga ko'ra, inson rivojlanishining chegarasi yo'q, u butun hayot sikli davomida sodir bo'ladi, qulay ekologik imkoniyatlarga ega bo'lgan shaxsning muvaffaqiyatli o'zaro ta'siri natijasidir [6:89]. Rahbarni tarbiyalash muammosi hozirda eng dolzarb bo'lib, rahbar (yaxshilik uchun yetakchi) mavqeyini tarbiyalamasdan turib, bolalar jamoasining mavjudligi mumkin emas. Zamonaviy jamiyatda sodir bo'layotgan jarayonlar bugungi kunda "faol fuqarolik" tushunchasini asl ma'nosiga qaytarmoqda. Shaxsda bunday mavqening mavjudligi shaxsning "rahbarlik" fazilatlarining namoyon bo'lishidir. O'smirlarning tashabbuskorligi va tashabbuskorlik qobiliyatini rivojlantirish uchun sharoit yaratish va ularni jamoa hayotini tashkil etishda ishtirok etish orqali amalga oshirish asosiy shartlardan biridir. Ma'lumki, o'smirlik davrida inson boshqalar bilan hamkorlik qilishi, ularning ijtimoiy guruhi bilan aloqalarini mustahkamlashi, birlik va hamkorlik tuyg'usini namoyon qila olishi kerak.

O'z-o'zini boshqarish - bu jamoaning hayot tarzida, jamoaning har bir a'zosi hayotining muhim masalalarini hal qilishda faol ishtirok etishidir. Bu esa bolaga insoniy munosabatlar dunyosini, o'zini-o'zi tasdiqlashga olib keladigan o'zaro ta'sir turlarini o'rganishni anglatadi. Jamoa hayotida ishtirok etish o'smirlarni ijtimoiy ahamiyatga ega muammolarni hal qilishda har birimizga jamiyat tomonidan yuklangan vazifalarni bajarishga tayyorlaydi, hayotda o'zini o'zi belgilashiga yordam beradi. Bolalarning o'zini-o'zi boshqarish funksiyalaridan biri bu jamiyatda kelajakdagi hayotga tayyorgarlik ko'rishdir, unda inson nafaqat bo'ysunishni, balki boshqarishni ham bilishi

muhimdir. O'smir bir qator bilim, ko'nikma va malakalarni, birinchi navbatda, boshqaruv faoliyatida egallaydi. O'qituvchilar o'smirlarning shaxsiy, tashabbuskorlik, ijodiy, intellektual salohiyatini rivojlantirishga hissa qo'shadigan taklif qilinadigan mashg'ulotlarga imkon qadar o'smirlarni jalb qilish, shuningdek, o'qituvchilarga o'zlarining yashirin xususiyatlarini ko'rish va ko'rsatishga yordam berish uchun ta'limning shunday shakllari va vositalarini tanlashga harakat qiladilar. Shu orqali ularning mahoratini oshiradi [7:77]. Shunday qilib, har bir kishi o'ziga xos bo'lgan tashabbuskorlik salohiyatini rivojlantirishi va yaxshilashi mumkin. Hayotiy tajriba va kasbiy ko'nikmalarni egallash bilan individuallik qobiliyati sezilarli darajada oshadi. Asosiysi, o'z kuchini va muvaffaqiyatini yaxshi qo'llash uchun faoliyat doirasini aniqlash kerak.

Bugungi kunda pedagogik faoliyatning asosiy g'oyasi - faol fuqarolikni rivojlantirish uchun shart-sharoitlar yaratish va birgalikda tashkil etilgan ijtimoiy ahamiyatga ega faoliyatda o'smirlarning tashabbuskorlik tajribasini dolzarblashtirish. Ta'lim o'smirlarga o'zlarining fuqarolik fazilatlarini namoyon qilish uchun taklif qilinadigan turli xil faoliyat turlari bilan ajralib turadi, shu bilan o'smirlarning yosh xususiyatlarini va o'zini o'zi anglash ehtiyojlarini hisobga oladi. Bolalar jamoasining yetakchilarini tarbiyalash metodologiyasidagi muhim pedagogik elementni faqat ushbu tushunchaning mazmun va mohiyatini ochib beradigan tashabbuskorlikning psixologik nazariyalarini o'rganish orqali tushunish mumkin. Buning yorqin misoli - voqelikni oldindan ko'rish nazariyasi, unga ko'ra har bir o'smir kelajak uchun rejalar tuzadi, o'sishga va tobora ko'proq muvaffaqiyatlarga erishishga intiladi. Bu uning faoliyatini rag'batlantiradi, hayotini muvaffaqiyat quvonchiga to'ldiradi. Ma'rifiy ishlar tizimida fan, texnika, san'at namoyandalari bilan fan kechalari, olimpiadalar, uchrashuvlar tayyorlash va o'tkazish istiqbolli xizmat qilishi mumkin. Sinfdan tashqari ishlar tizimida talabalarning istiqbolli itilishlarini tashkil etish uchun yanada keng imkoniyatlar mavjud. Zamonaviy ta'lim tizimi doirasida istiqbollarni kengaytirish uchun o'smirlar o'rtasida tashabbuskorlik motivatsiyasini shakllantirish va mustahkamlash uchun maktabdagi istiqbollar nafaqat bayramona va rang-barang, balki asosan ishbilarmonlik xarakteriga ega bo'lishi juda muhimdir. Ushbu amallar bizga o'smirlarda tashabbuskorlik motivatsiyasining psixologik xususiyatlarini eksperimental o'rganish imkonini beradi.

Adabiyotlar

1. Фридман Л.П. Изучение личности учащегося и ученических коллективов. -М.: Академия, 2013. -С. 210.
 2. Лютова Е.К. Тренинг эффективного взаимодействия с детьми. СПб.: ООО Издательство "Речь", 2011. -С. 190.
 3. Евтихов О.В. Практика психологического тренинга. СПб.: Издательство "Речь", 2009. -С. 256.
 4. Маркова М.Ю. Развитие лидерских качеств и организаторских способностей в детском общественном объединении. -М.: «Просвещение», 2014. -С. 142.
 5. Шувалов А.В. Проблемы развития службы психологического здоровья в системе дополнительного образования детей. // Вопросы психологии. 2011. № 4. - С.66-69.
 6. Фопель К. Как научить детей сотрудничать? Психологические игры и упражнения. / Пер. с нем. - М.: «Генезис», 2011. - С. 160.
 7. Goleman D. Hissiy tashabbuskorlik: hissiy aqlga asoslangan odamlarni boshqarish san'ati. -М.: «Alpina», 2012. 301-b.
 8. Dontsov A.I. Guruhlarni birlashtirish muammolari. -М.: MDU, 2009. 168-b.
 9. Izotova E.I. Bolaning hissiy sohasi. Nazariya va amaliyot. -М.: Ed. markazi "Akademiya", 2011. 288-b.
 10. Xaydarov F.I., Xalilova N.I. Umumiy psixologiya (darslik). -Toshkent: 2009.
 11. Akramova F.A. Ijtimoiy psixologiya. -М.: O'quv qo'llanma. -Toshkent: 2007.
- REZYUME.** Mazkur maqolada zamonaviy jamiyat dolzarb muammolarga yangicha nazar tashlaydigan, tashabbuskorlik qila oladigan fuqarolarga muhtojligi va harakatchanlik, raqobatbardoshlik kabi muhim insoniy fazilatlar va o'smirlarda tashabbuskorlik fazilatlarini shakllantirishni o'rganishda ayrim yondashuvlar haqida ma'lumotlar keltirilgan.

РЕЗЮМЕ. В данной статье представлена информация о необходимости граждан, способных проявить инициативу и по-новому взглянуть на актуальные проблемы современного общества, а также о некоторых подходах к обучению формированию таких важных человеческих качеств, как мобильность, конкурентоспособность и инициативные качества у подростков.

SUMMARY. This article provides information about the need for citizens who can take initiative and take a new look at the current problems of modern society, and about some approaches to learning the formation of important human qualities such as mobility, competitiveness and initiative qualities in teenagers.